

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «САМООСВІТНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ»

Л. А. ЛЕЩЕНКО, аспірант кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті Національного університету біоресурсів і природокористування України

***Анотація.** На основі наукових досліджень проаналізовано сутність поняття «самоосвіта» і «компетентність». Розглядається формування самоосвітньої компетентності майбутніх екологів. Розкрита сутність поняття «самоосвітня компетентність майбутніх екологів».*

***Ключові слова:** самоосвіта, компетентність, самоосвітня компетентність, еколог*

***Аннотация.** На основе научных исследований проанализирована сущность понятия «самообразование» и «компетентность». Рассматривается формирование самообразовательной компетентности будущих экологов. Раскрыта сущность понятия «самообразовательная компетентность будущих экологов».*

***Ключевые слова:** самообразование, компетентность, самообразовательная компетентность, эколог*

Глобальні екологічні проблеми людства виникли завдяки антропогенному впливу. Стрімке збільшення темпів росту населення Землі призвело до тяжких наслідків надмірного поглинання ресурсів та збільшення обсягів накопичених відходів. Розвиток науки і технологій створив ілюзію, що людство здатне керувати світом, але можливості природи не безмежні. В Україні економічні чинники та активне господарство призвели до таких екологічних проблем: забруднення води і повітря, побутові відходи, знищення лісів, деградація земельних ресурсів, небезпечні геологічні процеси, Чорнобильська катастрофа [1].

Отже, сьогодні існує великий запит на кваліфікованого фахівця екологічного профілю, який може оцінити й передбачити негативні результати використання технологічного процесу і їх мінімізувати. З швидким прогресом суспільства, науки і техніки зростає конкуренція на ринку праці сучасного еколога, тому майбутній професіонал змушений удосконалюватися, самостійно здобувати нові знання, освоювати сучасні технології і після отримання диплому у ВНЗ. Без формування самоосвітньої компетентності фахівець не може бути конкурентоспроможним.

Обґрунтування сутності екологічної освіти здійснювали Г. Білявський, А. Романович, С. Степаненко, Т. Собчик, та ін. Сутність поняття «компетентність» досліджували Т. Воронова, С. Іванова, Г. Сухобська та ін. Самоосвітню компетентність розглядали С. Архангельській, Г. Гусев, Ю. Дмитрієв, Л. Колесник, І. Малкін, О. Фоміна, та ін. Проблеми аналізу компетентності сучасного фахівця та її складових вивчали І. Зимня, Т. Іванова, К. Корсак, А. Маркова, Дж. Равен, А. Хуторський, С. Шишов та ін. Характеристику компетентностей в освітніх системах зарубіжних країн досліджували І. Єрмаков,

О. Локшина, О. Прометун, О. Савченко та ін. Впровадження компетентнісного підходу в процес підготовки майбутніх фахівців вивчали В. Болотов, Б. Гершунський. Аналіз компетентності сучасного фахівця досліджували І. Зимня, Н. Коломінський, А. Маркова, Дж. Равен, А. Хуторський, С. Шишов.

Незважаючи на багатоаспектність наукових досліджень, проблема формування самоосвітньої компетентності майбутніх екологів залишається недостатньо дослідженою.

Мета статті – виявити сутність самоосвітньої компетентності майбутніх екологів.

Для визначення поняття «самоосвітня компетентність» стосовно екологів проаналізуємо терміни «самоосвіта» та «компетентність».

Так, самоосвіта [2, с.511] визначається як освіта, що здобувається в процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в навчальному закладі. Самоосвіта у системі неперервної професійної освіти розуміється як навчання, яке планується і здійснюється самостійно. Самоосвіта фахівця є його цілеспрямованою, систематичною пізнавальною діяльністю, необхідною для вирішення як професійних завдань та удосконалення свого освітнього рівня, так і в повсякденному житті.

В Законі України «Про вищу освіту» термін «компетентність» вживається в такому значенні: «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну діяльність та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [3].

На думку В. Шадрикова, компетентність – «це набуття певних знань, навичок, життєвого досвіду, що дозволяє говорити про що-небудь, робити або вирішувати що-небудь, а також наявність у людини високого рівня ініціативи, здатності організовувати людей для виконання поставленої мети, готовності оцінювати та аналізувати соціальні наслідки своїх дій» [4, с. 29-32].

І. Зимня самоосвітню компетентність розуміє як здатність навчатися протягом усього життя, як основу безперервного навчання в контексті як особистого професійного, так і соціального життя [5, с. 34-42]. За Н. Коваленко, під самоосвітньою компетентністю розуміється складна інтегрована властивість особистості, що забезпечує готовність задовольняти індивідуальні та соціальні потреби пізнання нею дійсності на основі оволодіння знаннями, вміннями та навичками, способами діяльності та набутого досвіду продуктивно здійснювати самостійне систематичне цільове освоєння соціального досвіду [6]. Введення інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес впливає на результативність самонавчання майбутнього фахівця.

Професійні екологи – підготовлені фахівці, що здатні самостійно використовувати сучасні інформаційні системи для вирішення науково-дослідних і виробничо-технологічних завдань їх професійної діяльності. Самоосвітня компетентність майбутніх фахівців з екології потребує не тільки базових спеціальних знань, умінь, а й особистісних якостей, що сприяють успіху в професійній діяльності. Професійна освіта еколога безумовно передбачає самостійне навчання як готовність майбутнього фахівця засвоїти обрану спеціальність та впевненість у професійному самовизначенні.

Отже, самоосвіта – необхідна складова навчання студентів-екологів у процесі їх професійної освіти у ВНЗ і виконує такі функції:

– спонукає студента стати активним учасником навчального процесу;

- виступає критерієм оцінювання навчальних досягнень студента;
- виконує функцію глобалізації знання та швидкого взаємообміну за допомогою мережі Інтернет;
- виступає мотивувальним чинником самовдосконалення та професійного зростання фахівця після завершення навчання у ВНЗ;
- забезпечує реалізацію принципу «освіта протягом усього життя», сприяючи постійному вдосконаленню знань відповідно до наукового та технологічного розвитку суспільства [7, с 118].

Таким чином, самоосвітня компетентність майбутніх екологів – це самостійна, регулярна пізнавальна діяльність, що призводить до підвищення освітнього та професійного рівнів майбутнього фахівця, вміння використовувати набуті знання для оцінювання й прогнозування наслідків використання технологічного процесу для навколишнього середовища.

Формування у майбутніх екологів самоосвітньої компетентності потрібно здійснювати під час отримання професії у вищому навчальному закладі і підтримувати протягом всієї професійної діяльності. Впровадження компетентнісного підходу в освітню практику – одне з найголовніших завдань сучасної системи освіти.

Все зазначене вище зумовило необхідність дослідження самоосвітньої компетентності майбутніх екологів, які б враховували сучасний стан розвитку суспільства.

Науковці по-різному трактують поняття «компетентність», тому у педагогіці немає єдиного загальноприйнятого розуміння цієї категорії. Одні вчені розглядають термін «компетентність» як синонім до терміну «компетенція» (Л. Болотов, В. Ледньов, Н. Нікандров, М. Рижаків та ін.), другі – розмежовують ці поняття (А. Дахін, Г. Голуб, С. Раков, О. Чуркова, А. Хуторський та ін.). Тому необхідно визначити зміст цих категорій.

Також потрібно детальніше дослідити питання впливу самоосвітньої компетентності кадрів на головні показники результативності та ефективності екологічної діяльності.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури можна зробити висновки, що недостатньо розроблений критеріально-діагностичний апарат стосовно сформованості самоосвітньої компетентності у майбутніх екологів, несприятливо позначається на їх професійній підготовці.

Завдання вищого навчального закладу організувати необхідні умови для розвитку самоосвітньої компетентності студентів, стати головним системоутворюючим механізмом у всьому циклі безперервної освіти.

Література

1. Москаленко О. Вісім екологічних проблем України / за матеріалами Коментарі / 16.04.2011.
2. Большая современная энциклопедия. Пед. Издание / – / Мн: ИООО «Современное слово», 2005. – с.511.
3. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Шадриков В. Д. Инициатива и творчество учителей – решающая сила реформы / В. Д. Шадриков // Народное образование. – М., 1987. – № 4. – С. 29-32.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование. – 2003. – № 5. – С. 34-42.
6. Коваленко Н. В. Формування самоосвітньої компетентності учнів основної

школи сільської місцевості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 / Н. В. Коваленко. – К., 2009. – 20 с.

7. Медведовська Т. Самоосвіта студентів вищих навчальних закладів в Україні та її роль у процесі професійної підготовки фахівців в умовах Болонського процесу /Т. Медведовська – Слов'янськ: Вища школа, 2010. – Вип. 5. – С. 114-118.

REFERENCES

1. Moskalenko O. Visim ekologichnih problem Ukraïni / za materialami Komentari / 16.04.2011.

2. Bol'shaja sovremennaja `entsiklopedija. Ped. Izdanie / – / Mn: IOOO «Sovremennoe slovo», 2005. – s.511.

3. Zakon Ukraïni «Pro vischu osvitu» (Vidomosti Verhovnoï Radi (VVR), 2014, № 37-38, st.2004) [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

4. Shadrikov V. D. Initsiativa i tvorcestvo uchitelej → reshajuschaja sila reformy / V. D. Shadrikov // Narodnoe obrazovanie. → M., 1987. → № 4. → S. 29-32.

5. Zimnjaja I. A. Kljuchevye kompetentnosti → novaja paradigma rezul'tata obrazovanija / I. A. Zimnjaja // Vysshee obrazovanie. → 2003. → № 5. → S. 34-42.

6. Kovalenko N. V. Formuvannja samoosvitn'oi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoli sil'skoï mistsevosti : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk : spets. 13.00.09 / N. V. Kovalenko. → K., 2009. → 20 s.

7. Medvedovs'ka T. Samoosvita studentiv vischih navchal'nih zakladiv v Ukraïni ta її rol' u protsesi profesijnoi pidgotovki fahivtsiv v umovah Bolons'kogo protsessu / T. Medvedovs'ka. – Slov'jans'k: Vischa shkola, 2010. – Vip. 5. – S. 114-118.

ESSENCE OF THE CONCEPT «SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF ENVIRONMENTALIST»

L. LESCHENKO Post-graduate Student of the Department of Social Pedagogics and Information Technologies in Education, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

***Summary.** Based on the research analyzed the essence of the concept of "self" and "competence". We consider the formation of self-educational competence of environmentalists. Discover the essence of the concept of "self-educational competence of environmentalists."*

***Key words:** self-education, competence, self-educational competence, environmentalist*

УДК 378.1(083.71)

СУТЬ ТА ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ»

П. Г. ЛУЗАН, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті Національного університету біоресурсів і природокористування України

І. М. ПЕЧКОВСЬКА, кандидат медичних наук, в. о. доцента кафедри ортопедичної стоматології та ортодонції Приватного вищого навчального закладу «Київський медичний університет УАНМ»

© П. Г. Лузан, І. М. Печковська, 2015